6. Севастьянов, И.А. Современные информационно-компьютерные средства при анализе соревновательной деятельности / И.А. Севастьянов, Ж.К. Холодов // Теория и практика физической культуры. – 2005. - № 4. – С. 15-16.

7. Слуцкий, Л.В. Управление физической подготовкой футболистов на основе контроля соревновательной двигательной деятельности : Автореф. дис. …канд. пед. наук / Л.В. Слуцкий. – М., 2009. – 22 с.

8. Суворов, В.В. Техническая подготовка юных футболистов на основе учета структуры соревновательной деятельности : Автореф. дис. … канд. пед. наук / В.В. Суворов. – Краснодар, 1996. – 24 с.

9. Фролов, С.Н. Диагностика соревновательной деятельности на основе компьютерной методики оценки технико-тактических показателей в водном поло : Автореф. дис. … канд. пед. наук / С.Н. Фролов. – М., 2007. – 23 с.

УДК 796.011.3:316.6

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ РІЗНОЇ СПОРТИВНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕССУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Корольчук А.П., аспірант

Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського

У роботі представлені результати досліджень впливу занять різної спортивної спеціалізації на процес соціально-психологічної адаптації студентів 1-5 курсів інституту фізичного виховання і спорту. Встановлено, що вид спортивної спеціалізації та етап навчальної підготовки суттєво впливають на процес соціально-психологічної адаптації студентів в умовах вищого навчального закладу фізичного виховання і спорту.

Ключові слова: соціально-психологічна адаптація, спортивна спеціалізація, навчальний процес.

Корольчук А.П. СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТОВ РАЗНОЙ СПОРТИВНОЙ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ К УЧЕБНОМУ ПРОЦЕСУ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ И СПОРТА / Винницкий государственный педагогический университет им. Михаила Коцюбинского, Украина.

В данной работе представленны результаты исследований влияния разной спортивной специализации на процесс социально-психологической адаптации студентов 1-5 курсов института физического воспитания и спорта. Установлено, что спортивная специализация и этап учебной подготовки существенно влияют на процесс социально-психологической адаптация студентов высшего учебного заведения физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: социально-психологическая адаптация, спортивная специализация, учебный процесс.

Korol'chuk A.P. THE SOCIALLY-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF STUDENTS OF DIFFERENT SPORTING SPECIALIZATION TO THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT / Vinnytsa state pedagogical university named by Mikhayla Kotsyubins'kuy, Ukraine.

The results of researches of influencing of different sporting specialization to the process of socially-psychological adaptation of students 1-5 courses of institute of physical education and sport was presented in this work. It is registered, that sporting specialization and the stage of educational preparation have substantially influence to the process of socially-psychological adaptation of students of higher education establishment of physical education and sport.

Key words: socially-psychological adaptation, sporting specialization, educational process.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аналіз показників адаптованості студентів вищих навчальних закладів до навчання вказує на тенденцію погіршення функціональних параметрів життєдіяльності, що призводить до порушення стану здоров’я [3, 5]. Негативно впливає на стан здоров’я студентів інтенсифікація навчального процесу, недостатня

фінансова забезпеченість, що веде до необхідності сумісництва навчання і роботи, нераціональне харчування, розповсюдженість шкідливих звичок серед студентів [1]. У відповідності з болонською конвенцією в Україні відбувається перехід на нові моделі навчання, суттєво змінюються навчальні плани, форми організації занять, критерії оцінювання знань, розробляються і втілюються нові педагогічні технології і стандарти. Навчання у вищому навчальному закладі стає більш складним за формою, і за змістом. Більшість студентів, які вступають до вищого навчального закладу, як правило, наражаються на низку проблем, серед яких одне з перших місце посідає проблема соціально-психологічної адаптації. Здатність до адаптації визначає можливості до подолання різних перешкод у пошуку власного місця в життєвому просторі, що є вирішальним фактором успішного розвитку молодої людини.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблеми адаптації студентської молоді у вищих навчальних закладах завжди приділялась значна увага вітчизняних і іноземних вчених, зокрема виокремлювалися такі аспекти, як особливості адаптації студентів-першокурсників [10, 12], адаптація студентів вищого навчального закладу до професійної діяльності [7, 15], психологічна адаптація студентів до навчального процесу [2, 9], соціально-психологічна адаптація студентів в умовах вищого навчального закладу [4, 6], адаптація до навчання засобами фізичної культури [13], адаптація до умов навчання студентів фізкультурного профілю [8, 11].

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про те, що при досить широкому вивченні проблеми адаптації студентської молоді до навчального процесу у вищих навчальних закладах, число робіт, присвячених вивченню проблеми соціально-психологічної адаптації студентів у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту, обмежена [6, 8].

Мета дослідження – вивчити особливості соціально-психологічної адаптації студентів різної спортивної спеціалізації до навчального процесу у вищому навчальному закладі фізичного виховання і спорту.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі **завдання**:

1. На основі науково-методичної літератури вивчити стан питання соціально-психологічної адаптації студентів до навчального процесу у вищих навчальних закладах.

2. Дослідити вплив спортивної спеціалізації, рівня спортивної кваліфікації та етапу навчальної підготовки на процес соціально-психологічної адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі фізичного виховання і спорту.

У ході роботи для визначення рівня соціально-психологічної адаптації була використана методика “Діагностика соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонда” [14].

У дослідженні взяли участь 215 студентів 1-5 курсів інституту фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету, з різним рівнем спортивної кваліфікації, що спеціалізуються з баскетболу, боксу, важкої атлетики, веслування, волейболу, гандболу, боротьби, легкої атлетики, плавання, спортивної гімнастики, футболу, хокею на траві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Результати дослідження дозволили виявити значно вищий рівень соціально-психологічної адаптації до навчального процесу в студентів старших курсів. Так, середня величина показника адаптивності в студентів 5 курсу становить 143 бали, що на 3,5% вище за середню величину даного показника у студентів першого року підготовки. Вищими також виявились величина показників дезадаптивності на 2,6%, прийняття себе на 6,5%, неприйняття інших на 21,5%, емоційного комфорту на 7,5%, внутрішнього контролю на 7,6%, прагнення до домінування на 9,1%. Слід відмітити, що в студентів 2 курсу по відношенню до першокурсників зареєстровано нижчі середні величини за показниками адаптивності на 7,3%, дезадаптивності на 3,9%, прийняття себе на 6,9%, неприйняття себе на 8,4%, прийняття інших на 7,7%, емоційного комфорту на 4%, внутрішнього та зовнішнього контролю на 2,1% та 4,8% відповідно, що свідчить про труднощі соціально-психологічної адаптації студентів першого року підготовки. У студентів 3-4 курсу середні величини показників соціально-психологічної адаптації виявились вищими по відношенню до студентів другого року підготовки, та нижчими, ніж у студентів випускного курсу.

Аналіз результатів дослідження адаптації студентів до навчального процесу з урахуванням спортивної спеціалізації вказує на суттєво вищий рівень соціально-психологічної адаптації у представників силових (важка атлетика, пауерліфтінг) видів спорту та єдиноборств (боротьба, бокс). Частіше наражаються на соціальні і психологічні труднощі студенти, які займаються складно-координаційними (спортивна гімнастика) видами спорту. Так різниця за середньою величиною показників адаптивності та дезадаптованості між представниками силових та складно координаційних видів спорту становить 5,7% та 30,7% відповідно. Також значно вищою виявилась середня величина показників: прийняття себе, прийняття інших, емоційного комфорту, інтернальності, прагнення до домінування (табл. 1). Слід

зауважити, що в студентів силових видів спорту рівень експанізму виявився найнижчим по відношенню до представників всіх досліджуваних видів спортивної спеціалізації. Інші відмінності середніх величин показників соціально-психологічної адаптації студентів, що спеціалізуються з різних видів спорту представлені в таблиці.

Таблиця 1 – Показники соціально-психологичної адаптаціїї студетів інституту фізичного виховання з урахуванням спортивної спеціалізації з видів спорту

Показники		Види спорту										Діапазон норми
		Єдино-борства		Ігрові		Силові		Складно-координ.		Циклічні		
		бали	%	бали	%	бали	%	бали	%	бали	%	бали
		n=39		n=99		n=16		n=18		n=43		
Адаптація	*Адаптивність*	140		140		141		133		135		68-136
	Дезадаптивність	72,7	66	82,4	63	59,6	70	85,9	61	68	61	68-136
Прийняття себе	*Прийняття себе*	29,1		29,3		29,7		27,5		31		22-42
	Неприйняття себе	12,3	74	15,5	70	10	78	15,1	69	8,5	69	14-28
Прийняття інших	*Прийняття інших*	25		25,9		25,1		23,7		27		12-24
	Неприйняття інших	11,6	61	12,8	59	10,1	64	15,4	52	16	54	14-28
Емоційний комфорт	*Емоц. комфорт*	25,9		25,7		26,6		24,6		28		14-28
	Емоц.дискомфорт.	12,7	67	15,1	63	10,9	71	16,2	60	7	62	14-28
Інтерналь-ність	*Внутр. контроль*	52,4		51,9		53,6		48,9		59		26-52
	Зовн. контроль	19,1	66	21,5	63	15,1	72	21,9	61	23	63	18-36
Прагнення до домінув.	*Домінування*	10,4		10,2		9,88		11,6		14		6-12
	Підконтрольність	17,5	54	18,9	52	14	59	18,4	56	17,5	49	12-24
Експанізм	*Втеча від проблем*	13,9		15		12		15,2		13,5		10-20

Вивчення адаптації студентів до навчального процесу з урахуванням рівня спортивної кваліфікації дозволило встановити, що середня величина показників соціально-психологічної адаптації суттєво вища в спортсменів, які досягли рівня не нижче І спортивного розряду (І розр.). Так, у представників І розр. середня величина показників адаптації, емоційного комфорту, інтернальності становить 66%, середня величина показника прийняття себе – 73%, прийняття інших – 59%, прагнення до домінування – 57%. У кандидатів у майстри спорту по відношенню до студентів І розр. зареєстровано суттєво нижчу на 7% величину показника прагнення до домінування. Середня величина показників соціально-психологічної адаптації виявились найвищою у студентів, які виконали норматив майстра спорту. Так, порівняно із студентами І розр. середня величина показників адаптації, прийняття себе, емоційного комфорту, у майстрів спорту вища на 4%, середня величина показника прийняття інших вища на 3%, інтернальності на 6%, прагнення до домінування на 2%. Слід відмітити, що в майстрів спорту зареєстровану найнижчу величину показника експанізму, що свідчить про готовність до подолання проблем соціального і психологічного характеру.

ВИСНОВКИ

Адаптація студентів до навчання у вищому навчальному закладі фізичного виховання і спорту є складним динамічним процесом, який суттєво залежить від етапу навчальної підготовки. Найбільш непристосованими соціально і психологічно до навчального процесу виявились студенти 1-2 курсу, а найвищий рівень за показниками соціально-психологічної адаптації зареєстровано в студентів випускних курсів.

Соціально-психологічна адаптація студентів-спортсменів залежить не лише від специфіки навчального процесу у вищому навчальному закладі фізичного виховання і спорту, але й від вибору спортивної спеціалізації. У студентів, що спеціалізуються з силових видів спорту та єдиноборств, рівень соціально-психологічної адаптації виявились значно вищим.

Студенти з високим рівнем спортивної кваліфікації (І спортивний розряд і вище) соціально і психологічно більш адаптовані до навчального процесу у вищому навчальному закладі фізичного виховання і спорту.

Подальші дослідження будуть спрямованні на вивчення адаптації студентів інституту фізичного виховання і спорту до циклу дисциплін гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. http://conferences.neasmo.org.ua/node/46

2. Алексеєва Т.В. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі: Автореф. дис… канд. психол. наук: 19.00.01 / Т.В. Алексеєєва. – К., 2004. – 20 с.

3. Бацилєва О.В. Стан здоров'я студентської молоді та шляхи його покращення / О.В. Бацилєва // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Серія № 12. – Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – № 17 (41). – Част. ІІ. – С. 3-7.

4. Бохонкова Ю.О. Социально-психологическая адаптация студенчества в условиях вуза / Ю.О. Бохонкова // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2004. - № 2 (7). – С. 138-149.

5. Бушуєв Ю.В. Тенденція ризику захворювань та рівень здоров'я студентів. / Ю.В. Бушуєв // Мат. наук.-практ. конф. з між народ. участю "Медична валеологія: перші досягнення та перспективи розвитку", 22-23 листопада 2005 р. – К., 2005 – С. 11-13.

6. Віцько С. Соціально-психологічна адаптація студентів-спортсменів до процесу навчання у вузі / С. Віцько, М. Рипунов // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. – Львів, 2007. – вип. 11, т.4. – С. 63-68.

7. Галус О.М. Професійна адаптація студентів до навчання у ступеневому педагогічному ВНЗ. / О.М. Галус. – Житомир: Вісник житомирського державного університету ім. Івана Франка, 2008 – С. 46–51.

8. Горулев П.С. Адаптация студентов факультета физического воспитания и спорта к условиям обучения в вузе: дис… канд. педаг. наук: 13.00.04 / П.С. Горулев. – Челябинск, 2002. – 180 с.

9. Ершова Н.Г. Методические аспекты психолого-педагогического сопровождения учебно-воспитательного процесса в период адаптации студентов к обучению в высшей школе / Н.Г. Ершова // Теория и практика физической культуры. – 2000. – №5. – С. 14-17.

10. Ізбаш С.С. Аналіз труднощів процесу адаптації студентів-першокурсників / С.С. Ізбаш // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ: БДПУ, 2004. – №2. – С. 110–115.

11. Козин Э.М. Особенности психофизиологической адаптации студентов факультета физической культуры, специализирующихся в разных видах спорта, к условиям обучения в вузе / Э.М. Козин, Л.А. Варич // Физиология человека – Академиздатцентр "Наука" РАН 2005. Т. 31. № 1. - С. 77-81.

12. Лычагина И.Н. Адаптация студентов младших курсов к обучению в вузе на основе аксиологического подхода: Дис… канд. педаг. наук: 13.00.08 / И.Н. Лычагина. – Магнитогорск, 2007. – 198 с.

13. Павлюк Н.Б. Адаптация к обучению студентов первого курса педагогического вуза средствами физической культуры: Дис… канд. педаг. наук: 13.00.08 / Н.Б. Павлюк. – Шуя, 2006. – 143 с.

14. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика / Д.Я. Райгородский / Методики и тесты. учеб. пособ. – Самара: БАХРАХ-М, 2002. – С. 457-465.

15. Федорова Е.Е. Адаптация студентов вузов к учебно-професиональной деятельности: Дис… канд. педаг. наук: 13.00.08 / Е.Е. Федорова. – Магнитогорск, 2007. – 187 с.

УДК 796.011.1:37.018.5

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ І СПОРТОМ В УСТАНОВАХ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

Кошелева С.Б., магістр, Чиженок Т.М., к.б.н., доцент

Запорізький національний університет

У результаті аналізу та узагальнення системи управління спортивними установами розкриті структурні елементи та механізм управління. У роботі зроблений аналіз організації роботи спортивних установ України та м. Запоріжжя (виявлено кількість спортивних установ,